

Utvalgte veiledninger om å forebygge og hindre seksuell trakassering fra Norge, Sverige og Danmark

Likestillings- og diskrimineringsombudet, Diskrimineringsombudsmannen og Institut for Menneskerettigheter har samlet en rekke sentrale veiledninger om hvordan forebygge og hindre seksuell trakassering på arbeidsplassen. Vi har gitt dem en kort omtale, slik at man raskt skal kunne finne fram til veiledningen som er mest aktuell i eget tilfelle.

Veiledninger fra Norge

Seksuell trakassering

På Arbeidstilsynet sine nettsider finnes god informasjon om lovverket om seksuell trakassering, hvordan forebygge trakassering, risikofaktorer, samt råd til både arbeidsgiver og arbeidstaker. Veiledningen baserer seg på arbeidsmiljøloven og likestillings- og diskrimineringsloven i Norge. Målgruppen for veiledningen er alle arbeidsgivere og arbeidstakere. Veiledningen finnes på følgende nettside:

<https://www.arbeidstilsynet.no/tema/trakassering/seksuell-trakassering/>

Sammen setter vi strek for seksuell trakassering

Veiledningen *Sammen setter vi strek for seksuell trakassering*, er i utgangspunktet utarbeidet med tanke på hotell- og restaurantbransjen. Den presenterer seks tiltak for hvordan en arbeidsplass kan forebygge og håndtere seksuell trakassering. Tiltakene er generelle, og har stor overføringsverdi også til andre bransjer.

Veiledningen baserer seg på arbeidsmiljøloven og likestillings- og diskrimineringsloven i Norge. Målgruppene, er arbeidsgivere, ledere, verneombud, HMS-ansvarlige, HR-personell og tillitsvalgte.

Veiledningen er utarbeidet av Arbeidstilsynet og Likestillings- og diskrimineringsombudet i Norge. Arbeidslivets parter i hotell- og restaurantbransjen har også være involvert.

Veiledningen finnes på Likestillings- og diskrimineringsombudets hjemmesider:

<http://www.ldo.no/sette-strek/>

Slik forebygger du seksuell trakassering

Veiledningen *Slik forebygger du seksuell trakassering* er utarbeidet for mediebransjen. Den presenterer ti råd til redaktører for hvordan jobbe mot seksuell trakassering på arbeidsplassen. Rådene er generelle og kan være nyttige for ledere i alle bransjer.

Veiledningen baserer seg på arbeidsmiljøloven og likestillings- og diskrimineringsloven i Norge. Veilederen går grundig gjennom lovverket og varslingsreglene. I tillegg gir den gode råd for hvordan lage interne retningslinjer på arbeidsplassen. Målgruppen er først og fremst redaktører, men den er også nyttig for HMS-ansvarlige, HR-personell, verneombud og tillitsvalgte i andre virksomheter. Veiledningen er utarbeidet av Norsk redaktørforening (NR).

Veiledningen finnes på hjemmesidene til Norsk redaktørforening:

<https://www.nored.no/NR-dokumentasjon/Rapporter-og-veiledere/Slik-forebygger-du-seksuell-trakassering>.

Saman mot trakassering

Veiledningen *Saman mot trakassering* er utarbeidet av Universitetet i Oslo. Veilederen angir forventninger som Universitetet har til ansattes, studenters og PHD kandidaters oppførsel. Veiledningen baserer seg på arbeidsmiljøloven og likestillings- og diskrimineringsloven i Norge. Målgruppen er ansatte, studenter og PHD kandidater ved UiO i alle faglige og sosiale situasjoner både på og utenfor Universitetet og i studentforeninger. Veiledningen finnes på hjemmesidene til UiO: <https://www.uio.no/om/regelverk/etiske-retningslinjer/trakassering.html>

Hvis du klikker deg videre på <https://www.uio.no/om/regelverk/etiske-retningslinjer/> finner du god informasjon om eksempelvis: UiO sitt «si ifra» system, varslingsregler, den enkeltes ansvar for arbeids- og læringsmiljøet, mobbing, rasisme, diskriminering og trakassering, doble relasjoner og habilitet etc.

Hvordan hindre og håndtere seksuell trakassering på arbeidsplassen

Veiledningen er utarbeidet av den norske legeföreningen i september 2018. Veilederen tar utgangspunkt i både arbeidsmiljøloven og likestillings- og diskrimineringsloven i Norge. Avdeling for jus og arbeidsliv laget en veileder for deg som tillitsvalgt på arbeidsplassen din. Veilederen tydeliggjør rettigheter, plikter og oppgaver for de involverte i saker om seksuell trakassering herunder arbeidstaker, arbeidsgiver, tillitsvalgt og verneombud

Veiledningen finnes på følgende nettside:

<https://beta.legeföreningen.no/contentassets/9ca5d3c030824405b31579553b586e67/Veileder-trakassering.pdf>

Veiledninger fra Sverige

Digital guide till aktiva åtgärder mot diskriminering i arbetslivet

Hösten 2018 publicerade Diskrimineringsombudsmannen i Sverige, DO, en digital guide till stöd för arbetsgivarnas arbete med aktiva åtgärder. Aktiva åtgärder ligger i kapitel 3, diskrimineringslagen, och innehåller bland annat bestämmelser om att förbygga och motverka trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier i arbetslivet. Alla arbetsgivare ska ha riktlinjer och rutiner mot trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. Guiden visar hur de kan se ut.

Guiden riktar sig arbetsgivare, chefer med personalansvar, HR-funktioner, fackliga organisationer med flera och finns på Diskrimineringsombudsmannens hemsida <http://aktiva-atgarder.do.se/>

Gemensam information från Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen

Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen har tagit fram en ny broschyr som går igenom vad sexuella trakasserier är, information om lagens krav, checklistor och tips för arbetet mot sexuella trakasserier på din arbetsplats. Broschyren, som heter *Mellan den som utsätts och den som utsätter står du*, ger dessutom flera konkreta exempel på situationer som en arbetsgivare kan ställas inför. Den visar även på likheter och skillnader i arbetsmiljölagen och dskrimineringslagen, och hur dessa kan samverka med varandra för att stärka det förebyggande arbetet.

Broschyren riktar sig till arbetsgivare, chefer med personalansvar, fackliga organisationer, HR-funktioner, skyddsombud med flera.

Broschyren finns på båda myndigheternas hemsidor:

<https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/broschyror/sexuella-trakasserier>

<http://www.do.se/stodmaterial/arbetslivet/broschyr-om-sexuella-trakasserier/>

Prevents checklista mot sexuella trakasserier

Alla arbetsgivare har en skyldighet att förebygga och förhindra sexuella trakasserier på jobbet. Prevents checklista bygger på arbetsmiljölagen och diskrimineringslagen, och ger chefer och skyddsombud verktyg för att förebygga sexuella trakasserier på arbetsplatsen. Till checklistan hör även en enkät.

Checklistan finns på Prevents hemsida <https://www.prevent.se/sexuella-trakasserier/>

Webbaserat seminarium om att motverka sexuella trakasserier

Ett filmat seminarium arrangerat av Prevent med en föreläsning av en expert från chefsfackförbundet Ledarna. Föreläsningen riktar sig till chefer HR-funktioner samt skyddsombud och ger tips och råd till alla som arbetar med frågorna.

Seminariet finns tillgängligt på Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=pGK7k4TW5Uo>

Aktuell rapport om #metoo-upproppet inom Handeln

Visstidsanställda i handeln är en utsatt grupp när det gäller sexuella trakasserier. Under 2018 tog Handelsanställdas förbund fram en rapport om hur arbetet mot trakasserier kan bli effektivt. Rapporten heter #obekvämarbetstid - En rapport om #metoo-upproppet inom handeln.

Hitta rapporten här <https://www.handels.se/om-handels/aktuellt/rapport-om-metoo-upproppen-i-handeln/> eller ladda ned som pdf-fil <https://www.handels.se/globalassets/centralt/aktuellt/rapport-obekvamarbetstid.pdf>

Kommissionen mot trakasserier inom scenkonsten

Kommissionen var det gemensamma svaret från arbetsgivarna i Svensk scenkonst och facket Teaterförbundet när #Metoo-upproppet startade inom scenkonsten. Den oberoende kommissionen bedrev en omfattande arbete som resulterade i ett antal riktlinjer och rekommendationer.

<https://www.svenskscenkonst.se/arbetsgivarguiden/diskriminering/kommissionen-mot-trakasserier-inom-scenkonsten/>

Danske vejledninger om sexchikane i arbejdslivet

Krænkende handlinger, herunder mobning og seksuel chikane

Arbejdstilsynets vejledning *Krænkende handlinger, herunder mobning og seksuel chikane* vejleder om krænkende handlinger i arbejdet, herunder mobning og seksuel chikane, mellem ansatte og mellem ansatte og ledere med udgangspunkt i den danske arbejdsmiljølov. Vejledningen indeholder blandt andet konkrete initiativer, som kan bruges til at forebygge krænkende handlinger. Den indeholder også en beskrivelse af, hvilke helbredsmæssige reaktioner man kan opleve, hvis man er udsat for dette. Vejledningen er baseret på arbejdsmiljøloven.

Vejledningen er udarbejdet af Arbejdstilsynet i Danmark og henvender sig til ansatte og ledere på tværs af brancher.

Vejledningen kan findes på arbejdstilsynets hjemmeside for arbejdsmiljø:

<https://amid.dk/regler/at-vejledninger/kraenkende-handlinger-4-3-1/>

Fakta-ark forebyg seksuel chikane

Fakta-arket *Fakta-ark forebyg seksuel chikane* er udarbejdet af Branchefællesskabet for arbejdsmiljø (BFA) Transport, Service-Turisme, Jord til bord og indeholder 10 gode råd om forebyggelse af seksuel chikane. 4 af dem har særligt fokus på, hvordan man forebygger og håndterer seksuel chikane fra kunder, borgere, indsatte mv.

Fakta-arket tager udgangspunkt i arbejdsmiljø- samt ligebehandlingsloven i Danmark.

Fakta-arket henvender sig til både ansatte, ledere, tillids- og arbejdsmiljørepræsentanter samt arbejdsgivere i branchen men kan bruges på tværs af brancher med borgerkontakt.

Fakta-arket kan findes på BFA's hjemmeside: [https://bfa-](https://bfa-service.dk/Files/Filer/BARservice/seksuelchikane/Faktaark-Forebyg-selsuel-chikane.pdf)

[service.dk/Files/Filer/BARservice/seksuelchikane/Faktaark-Forebyg-selsuel-chikane.pdf](https://bfa-service.dk/Files/Filer/BARservice/seksuelchikane/Faktaark-Forebyg-selsuel-chikane.pdf)

Forebyg og håndter krænkende handlinger af seksuel karakter – inspiration og værktøjer

Inspirationshæftet *Forebyg og håndter krænkende handlinger af seksuel karakter – inspiration og værktøjer* er udarbejdet af Branche Fællesskab Arbejdsmiljø (BFA) – Velfærd og Offentlig Administration.

Hæftet er opdelt i to: Første del beskriver problematikken når det drejer sig om kolleger, ledere eller underordnede. Anden del når problematikken handler om borgere.

Inspirationshæftet har desuden samlet værktøjer, som kan bruges til at starte dialogen om uønsket seksuel opmærksomhed og krænkende handlinger.

Hæftet baserer sig på dansk arbejdsmiljø- og ligebehandlingslovgivning.

Hæftet henvender sig til ledere, arbejdsmiljø- og tillidsrepræsentanter, MED, SU og arbejdsmiljøorganisationen på arbejdspladser inden for velfærd og offentlig administration og kan blandt andet findes her: https://www.arbejdsmiljoweb.dk/media/5233745/bfa-kraenkendehandlingerafsexuelkarakter_tryk.pdf

Snerperi eller sexchikane? Film, diskussionsoplæg og gode råd om forebyggelse af sexchikane på arbejdspladsen

Snerperi eller sexchikane? Film, diskussionsoplæg og gode råd om forebyggelse af sexchikane på arbejdspladsen er materiale udarbejdet af Branche Fællesskab Arbejdsmiljø (BFA) – Transport, Service, Turisme, Jord til Bord som oplæg til en samtale på arbejdspladsen omkring seksuel chikane. Materialet indeholder 4 film med tilhørende diskussionsspørgsmål, der illustrerer 4 eksempler på seksuel chikane i hhv. service-, hotel- og fængselsbranchen samt militæret.

Materialet henvender sig i høj grad til de nævnte erhverv, men kan bruges som eksempel på tværs af brancher. Materialet kan findes her: <https://bfa-service.dk/sexchikane>

Et godt psykisk arbejdsmiljø – forebyg seksuel chikane

I pjecen *Et godt psykisk arbejdsmiljø - forebyg seksuel chikane* kan man læse anbefalinger til, hvordan man kan forebygge og håndtere seksuel chikane, udøvet af ansatte, ledere på arbejdspladsen eller af andre som man kommer i kontakt med gennem sit arbejde.

Anbefalingerne er udarbejdet med udgangspunkt i den danske arbejdsmiljø- og ligebehandlingslov.

Pjecen er udarbejdet af Arbejdstilsynet i fællesskab med arbejdsmarkedets parter i Danmark (LO, DA, FTF, KL, Akademikerne, Danske Regioner, Moderniseringsstyrelsen, Lederne, FA, Arbejdsmiljørådet). Pjecen er baseret på parternes erfaringer og den seneste arbejdsmiljøviden om forebyggelse og håndtering af seksuel chikane i arbejdslivet. Pjecen henvender sig altså til hele arbejdsmarkedet.

Pjecen kan findes på arbejdsmiljørådets hjemmeside: <https://www.amr.dk/forebyg-seksuel-chikane.aspx>

Forebyg seksuel chikane – tal om grænser og kultur 2019

Pjecen *Forebyg seksuel chikane – tal om grænser og kultur 2019* henvender sig direkte til tillidsvalgte og indeholder en generel gennemgang af, hvad seksuel chikane er og hvilke sager, der tidligere er ført med udgangspunkt i den danske ligebehandlingslov. Pjecen indeholder desuden konkrete råd til de tillidsvalgte om, hvad man bør gøre og hvordan man bedst taler om emnet.

Pjecen er udarbejdet af FIU-Ligestilling (Fagbevægelsens Interne Uddannelse-ligestilling). FIU-ligestilling er et partnerskab mellem fagforbundene 3F, Serviceforbundet, Dansk Metal og for nyligt også Dansk Sygeplejeråd og HK. Pjecen henvender sig derfor primært til de offentlig erhverv samt brancher som service, transport, byggeri, restauration mv. Pjecen kan dog godt bruges i andre brancher også.

Pjecen kan finde på FIU-ligestillings hjemmeside: http://fiu-ligestilling.dk/tools_materials/forebyg-seksuel-chikane/

Seksuel chikane – er dine grænser blevet overskredet?

I pjecen *Seksuel chikane – er dine grænser blevet overskredet?* kan man læse en kort beskrivelse af hvad seksuel chikane indbefatter, samt hvilket ansvar arbejdsgiveren har. Pjecen kommer desuden med 5 forslag til, hvem man kan tage fat i, hvis man oplever seksuel chikane.

Pjecen er udarbejdet af kampagnen "over stregen" og henvender sig til unge elever og lærlinge. Bag kampagnen stod: HK, 3F, FOA, Teknisk Landsforbund, Serviceforbundet, Fængselsforbundet og HKKF.

Pjecen er tilknyttet hjemmesiden: www.overstregen.dk

Vejledning til faglige sager om seksuel chikane

Vejledningen *Vejledning til faglige sager om seksuel chikane* indeholder en beskrivelse af seksuel chikane samt "vigtige spørgsmål" man kan bruge, i forbindelse med rådgivning om seksuel chikane.

Vejledningen er udarbejdet af 3f (Fagligt Fælles Forbund) og henvender sig til tillidsvalgte og ansatte, der skal rådgive 3fs medlemmer i sager om seksuel chikane.

Vejledningen kan blandt andet findes her: <http://fiu-ligestilling.dk/wp-content/uploads/Vejledning-til-faglige-seksuel-chikane-3F.pdf>

Når alt bliver til sex på arbejdspladsen

I pjecen *Når alt bliver til sex på arbejdspladsen* kan man læse om seksuel chikane, om hvad man kan gøre, hvis man bliver udsat for seksuel chikane, særligt i forbindelse med sit arbejde, om sine rettigheder og om hvor man kan opsøge hjælp. Pjecen referer ligebehandlingslovgivningen §1 stk. 6.

Pjecen er udarbejdet af 3f (Fagligt Fælles Forbund) og henvender sig i særlig grad til medlemmer af 3f, altså erhverv som service, transport, byggeri osv. men pointerne kan overføres til andre erhverv.

Pjecen kan blandt andet findes på FIU-ligestillings hjemmeside: <http://fiu-ligestilling.dk/wp-content/uploads/Naar-alt-bliver-til-sex-3f.pdf>

6 gode råd om sexchikane

Dansk Industris (DI) har på sin hjemmeside *6 gode råd om sexchikane* bygger på Arbejdsmarkedets parter og Arbejdstilsynets retningslinjer og anbefalinger til virksomheder, der gerne vil blive bedre til at forebygge og håndtere seksuel chikane. Der henvises til både arbejdsmiljøloven og ligebehandlingsloven.

De 6 gode råd henvender sig til private virksomheders ledelse, men kan også bruges i en offentlig ledelseskontekst. De 6 råd kan findes på Dansk Industris hjemmeside: <https://di.dk/personale/personalejura/nyheder/nyhederompersonalepolitikker/pages/6-gode-raad-om-sexchikane.aspx>

Sexchikane på arbejdspladsen

Sexchikane på arbejdspladsen er en vejledning til virksomheder i det danske erhvervsliv om relevant lovgivning (herunder blandt andet ligebehandlings- arbejdsmiljø- forskelsbehandlingsloven i Danmark) samt en række gode råd til hvordan virksomheder forebygger og håndtere sexchikane på arbejdspladsen.

Vejledningen er udarbejdet af Dansk Industri (DI), findes på hjemmesiden og henvender sig til det danske erhvervsliv på tværs af brancher. DI har endvidere udarbejdet en mere grundig vejledning, som kun medlemmer har adgang til. Vejledningen kan findes her: <https://www.danskindustri.dk/vi-radgiver-dig-ny/personale/personalejura/vilkar-under-ansattelsen/personalepolitik/sexchikane-pa-arbejdspladsen/>

Forebyggelse og bistand – i forbindelse med mobning og seksuel chikane på arbejdspladsen

I pjecen *Forebyggelse og bistand – i forbindelse med mobning og seksuel chikane på arbejdspladsen* kan man læse om aftalen mellem Dansk Erhverv (DE) og Handelskartellet i Danmark om behandling og forebyggelse af sager om mobning og seksuel chikane. Det fremgår blandt andet af aftalen, at DE og Handelskartellet i Danmark's fælles sekretariat Handelens Aftale om Samarbejde og Trivsel (HAST) stiller konsulenter til rådighed, som yder bistand til medlemsvirksomheder.

Pjecen henvender sig til virksomheder i handel- og engros branchen og kan findes på HAST's hjemmeside <http://www.hast-su.dk/docs/HAST%20-%20Det%20handler%20om%20samarbejde.pdf>

Anonym rådgivning for film og scenekunst

Anonym rådgivning for film og scenekunst er en gratis og anonym rådgivning om sexkrænkelser og magtmisbrug i Film og Scenekunstbranchen. Det er Film og Scenekunst

Initiativet, der har oprettet rådgivningen i kølvandet på #metoo. Rådgivningen assisterer alle niveauer af en produktion.

Rådgivningen kan findes her: <http://filmogscenekunstinitiativet.dk/>

Seksuel opmærksomhed fra borgere – guide til håndtering af udfordringer i arbejdsmiljøet

Guiden *seksuel opmærksomhed fra borgere – guide til håndtering af udfordringer i arbejdsmiljøet* indeholder en række metoder og redskaber, man kan bruge i tilfælde af, at man oplever seksuel opmærksomhed fra borgere.

Guiden er udarbejdet på baggrund af forsknings- og udviklingsprojektet *Seksuel chikane i omsorgsarbejdet*, som er finansieret af Arbejdsmiljøforskningsfonden og gennemført i et samarbejde mellem COWI, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, Statens Institut for Folkesundhed og NIRAS.

Guiden henvender sig i særlig grad til social- og sundhedsområdet, men kan bruges som inspiration i andre brancher med tæt kontakt til borgere. Guiden kan blandt andet findes på Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø's hjemmeside:

<http://nfa.dk/seksuelopmaerksomhed>

7 råd mod sexchikane

Fagforeningen FOA (Fagforening og A-kasse) har udarbejdet 7 råd til, hvordan man udvikler en plan, man kan bruge i tilfælde af, at borgere eller kolleger overskrider ansattes grænser.

De 7 råd er henvendt til FOA's medlemmer, som leverer offentlige serviceydelser men kan også bruges i erhvervslivet. De 7 råd kan finde på FOA's hjemmeside:

<https://www.fagbladetfoa.dk/Artikler/2017/06/14/7-raad-mod-sexchikane>

Sådan hjælper du et hk-medlem udsat for sexchikane

Pjecen *Sådan hjælper du et HK-medlem udsat for sexchikane* indeholder en beskrivelse af hvad sexchikane er, samt en gennemgang af den danske og europæiske lovgivning og direktiver på området herunder ligebehandlingsloven, straffeloven og arbejdsmiljøloven. Derudover kommer vejledningen med konkrete råd til HK's tillids- og arbejdsmiljørepræsentanter om, hvordan man forebygger og håndtere sexchikane.

Pjecen er udarbejdet af Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund (HK/Danmark) og henvender sig direkte til tillids- og arbejdsmiljørepræsentanter, men kan ligeledes bruges i alle HK-afdelinger, som hjælper de medlemmer, der arbejder i virksomheder uden overenskomst.

Man kan finde pjecen på FIU-ligestillings hjemmeside: http://fiu-ligestilling.dk/vores_arbejde/test/saadan-hjaelper-du-et-hk-medlem-udsat-for-sexchikane/

Sådan tackler du sexchikane

Pjecen *Sådan tackler du sexchikane* henvender sig til Handels- og Kontorfunktionærernes Forbunds (HK/Danmark) medlemmer og indeholder en beskrivelse af hvad sexchikane er, hvilke rettigheder man har samt hvordan man bedst tackler sexchikane fra chef, kollegaer, borgere, klienter eller kunder. Pjecen indeholder desuden eksempler på sexchikanesager. Selvom pjecen i særlig grad henvender sig til HK-medlemmer, har den stor overførselsværdi til andre faggrupper.

Vejledningen kan findes her: <http://fiu-ligestilling.dk/wp-content/uploads/f9b01b6cc8966a94fb409d1916b967a3.pdf>

Kodeks om seksuel chikane

Lederne (Fagorganisation og A-kasse for ledere) har udviklet et *Kodeks om seksuel chikane* som virksomheder kan bruge i deres arbejde mod sexchikane.

Kodekset har en bred ordlyd og henvender sig til virksomheder, arbejdsgivere og ledere på tværs af brancher.

Kodekset kan findes på Ledernes hjemmeside: <https://www.lederne.dk/faa-hjaelp-og-svar/seksuel-chikane/foelg-ledernes-kodeks-for-seksuel-chikane/>

Seksuel chikane

Dansk Sygeplejeråd (DSR) har beskrevet definitioner, konsekvenser og handlemuligheder henvendt til medlemmer og ledere. I tilknytning til den vejledende tekst på hjemmesiden findes forskellige former for supplerende materiale om seksuel chikane.

Vejledningen henviser til arbejdsmiljøloven og ligebehandlingsloven.

Vejledningen findes på DSR's hjemmeside: <https://dsr.dk/loen-og-arbejdsvilkaar/arbejdsmiljoe/psykisk-arbejdsmiljoe/seksuel-chikane>